

**ASUR TİCARET KOLONİLERİ ÇAĞI'NDA ANADOLU'DA YEREL SARAYLARIN
TÜCCARLARIN MALLARINA EL KOYMASI DURUMU VE YEREL YETKİLİ
UŞANALUM**

**THE SITUATION OF CONFISCATION OF MERCAHNT'S PROPERTY BY
LOCAL PALACES IN ANATOLIA IN THE AGE OF ASSYRIAN TRADING
COLONIES AND THE CASE OF LOCAL AUTHORITY UŞANALUM**

Salih ÇEÇEN

Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü
Prof. Dr., Ankara University, Faculty of Languages and History-Geography, Department of Ancient
Languages and Cultures

cecen@ankara.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-2291-6426

L. Gürkan GÖKÇEK

Prof. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
Prof. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Faculty of Arts and Sciences, Department of
Archaeology

kuregen@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0002-1974-7476

OANNES

Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi – International Journal of Ancient History

3/2, Eylül - September 2021 Samsun

E-ISSN: 2667-7059 (Online)

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/oannes>

Makale Türü-Article Type : Araştırma Makalesi - Research Article

Geliş Tarihi-Received Date : 28.08.2021

Kabul Tarihi-Accepted Date : 20.09.2021

Sayfa-Pages : 535 – 545.

doi : <http://dx.doi.org/10.33469/oannes.988109>

This article was checked by Viper or

Atf – Citation: ÇEÇEN, Salih – GÖKÇEK, L. Gürkan, “Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Anadolu'da Yerel Sarayların Tüccarların Mallarına El Koyması Durumu ve Yerel Yetkili Uşanalum”, *OANNES – Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 3/2, Eylül 2021, ss. 535 – 545.

OANNES

Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi

International Journal of Ancient History

3/2, Eylül - September 2021

535 – 545

Araştırma Makalesi / Research Article

ASUR TİCARET KOLONİLERİ ÇAĞI'NDA ANADOLU'DA YEREL SARAYLARIN TÜCCARLARIN MALLARINA EL KOYMASI DURUMU VE YEREL YETKİLİ UŞANALUM

THE SITUATION OF CONFISCATION OF MERCAHNT'S PROPERTY BY LOCAL PALACES IN ANATOLIA IN THE AGE OF ASSYRIAN TRADING COLONIES AND THE CASE OF LOCAL AUTHORITY UŞANALUM

Prof. Dr. Salih ÇEÇEN – Prof. Dr. L. Gürkan GÖKÇEK

Öz

Kültepe'de şimdiye kadar yapılan kazılar sonucunda yaklaşık 23.500 adet Eski Asurca yazılmış tablet ele geçmiştir. Tabletler Anadolu'nun yazılı tarihine dair en erken kayıtlar olup, başta iktisadi olmak üzere sosyal ve çok az da olsa siyasi hayata dair bilgi sunarlar. Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Çağı olarak bilinen ve yaklaşık 250 yıllık bir süreci kapsayan zaman aralığında pek çok Asurlu tüccar Anadolu'da ticari faaliyette bulunmuştur. Bu çalışmada 1962 senesinde bulunmuş iki tablet ele alınmıştır. Tabletlerde yerel bir sarayın tüccarların mallarına el koyması ve Uşanalum adlı bir saray yetkilisinin konumu ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anadolu, Asur, Ticaret, Yerel Saraylar, Uşanalum.

Abstract

Nearly 23,500 cuneiform tablets written in ancient Assyrian language have been recovered in Kültepe excavations so far. Tablets are the earliest records of the written history of Anatolia and they provide information about the economical life especially, about social life, and also about the political life in some degree. Assyrian merchants engaged in commercial activities in Anatolia during the period known as the Assyrian Trading Colonies Age covering a period of about 250 years. In this study, two tablets found in 1962 are discussed. The tablets reveal the seizure of some goods of merchants by a local palace and the position of a palace official named Uşanalum.

Keywords: Anatolia, Assur, Trade, Local Palaces, Uşanalum.

Extended Abstract

In the early 2nd millennium BC, there were intense trade relations between Mesopotamia and Anatolia. This process lasted about 250 years is called the Age of Assyrian Trading Colonies in Anatolia. The period is enlightened by thousands of tablets

that had been written in Ancient Assyrian and were later seized in Kültepe. The information given by the tablets is the earliest record of the written history of Anatolia. These documents provide many details about the procedure of trade in Anatolia and the commercial activities of traders. Not only that, we have unique information about the function of trade colonies established in Anatolia, commercial relations, relations between indigenous people and tradesmen, political situation in Anatolia, social structure, cultural texture, religious traditions and institutions that have a say in the resolution of trade disputes. Despite all the information obtained through the relations of tradesmen with local palaces, there happens to be occasionally difficult cases to understand. Although there used to be various institutions adjusting disputes or seeking the rights of traders, sometimes it was not possible to fully understand the cause of the disagreements that arose between the palace and the merchants due to the lack of documents.

In this study, two tablets seized in 1962 will be discussed. Of those, in the letter titled Kt n/k 1490 written by Assyrian merchant Šū-Bēlum to four Assyrian merchants, he states that their works have been retarded and a local palace was responsible for that. On the other tablet, Kt n/k 1318, a local gentleman named Ušanalam wants to ascertain some of the work done by Assyrian merchants. This gentleman confiscated the merchant's property, took it to his palace and sealed it in the pantry. This situation, which appears to have no legal basis, has been expressed by the trader. With these two documents from the Uşur-ša-Ištar archive, we will try to shed light on the current issue by addressing the situation of the confiscation of the tradesmen's property by the palace. Besides, we will introduce a court official named Uşunalam, who is understood to have been in charge in Anatolia.

Giriş

MÖ 2. binyılın ilk çeyrek asrı, Anadolu ile Mezopotamya arasında ticari ilişkilerin en yoğun yaşandığı bir dönem olmuştur. Yaklaşık 250 yıl devam eden bu dönem Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Çağı olarak adlandırılmıştır.¹ Kayseri Kültepe'de kārūm alanında çıkarılan ve sayıları şimdilik 23.500 civarında olan Eski Asur lehçesinde yazılmış tabletlerden söz konusu dönem hakkında başta iktisadi olmak üzere sosyal ve kısmen siyasi hayata dair önemli bilgiler edinmekteyiz. Anadolu yazılı tarihinin en erken kayıtları olan ve sahamız literateründe “Kültepe Tabletleri” şeklinde tanımlanan belgelerin çoğu Asurlu tüccarların kendi aralarında yapmış oldukları iş görüşmelerini konu almaktadır.² Kültepe tabletleri Anadolu'daki ticaretin prosedürü ve tüccarların ticari faaliyetleri ile ilgili pek çok detay bilgi sunmaktadır. Belgelerden, Asurlu

¹ 2003 senesinde K.R. Veenhof tarafından KEL A ve 2008 senesinde C. Günbattı tarafından yayımlanan KEL G olarak adlandırılan limmum listelerinden hareketle bu dönemin ne kadar sürdüğü hususunda daha net bilgiler edinilebilmektedir. Bu listelerde MÖ 1974 ile yaklaşık MÖ 1720 arasında 250'nin üzerinde limmum ismi kayıtlıdır. Dolayısıyla bu son yayımlanan kaynaklar ışığında Koloni Çağı'nın en erken MÖ 1974 başladığı ve en geç MÖ 1720'de bitiği söylenebilir (Bkz. Veenhof, 2003: 6 vd.; Veenhof, 2010a: 31 vd.; Günbattı, 2008: 103-132).

² Belgeler genel itibarıyla satın alınacak mallar, yapılan satışlar, kervanın mahiyeti hakkında mektuplar, çeşitli borç, faiz ve kredi senetleri, mahkeme zabıtları, makbuz, hesap ve eşya listeleri şeklinde düzenlenmişlerdir. Bunların dışında aile içi mektuplar, evlat edinme, evlenme-boşanma, veraset ve köle ticaretine ait metinler de bulunmaktadır (Bkz. Bilgiç, 1947: 589; Özgüç, 2005: 12-13; Veenhof, 2010b: 56.).

tüccarların Anadolu şehirlerinde kurmuş oldukları kolonilerin nasıl işledikleri, koloni toplumunun yapısı, Anadolu'daki politik, sosyal, kültürel ve dinsel geleneklerine dair uygulamalar, yerli halk ile tüccarlar arasındaki ilişkiler ve anlaşmazlıkların çözümünde devreye giren resmi kurumlar gibi sorunsuz işleyen koloni sistemi hakkında eşsiz bilgilere ulaşmaktayız.³Ancak bu detaylı bilgi akışına rağmen tüccarların yerel sarylar ile ilgili münasebtlerinde zaman zaman anlaşılamayan durumlar da sözkonusudur. Her ne kadar Asurlu tüccarları temsil eden ve ortaya çıkan anlaşmazlıkları sonuca bağlayan veya tüccarların haklarını arayan çeşitli kurumlar olsa da⁴, saray ve tüccarlar arasındaki ortaya çıkan anlaşmazlıkların nedenini, belge eksikliğinden dolayı tam olarak anlamak mümkün değildir. Bunun yanında şimdiye kadar bulunmuş olan üç antlaşma metninden⁵, bazı kararların her iki taraf için de hukuka uygun olarak verileceği belirtilmiş olmakla beraber, Asurlu tüccarların can ve mal güvenliklerinin sağlanmasına vurgu yapılarak, ticaretin devamlılığı ve güvenliği hususunun esas kılındığı görülmektedir.

Kültepe tabletlerinde yerel saraylar ile Asurlu tüccarlar arasında bir takım anlaşmazlıkların olduğu aşikardır. Tüccarlara arasında bazen şikayet konusu olan bu durum hakkında yukarıda da bahsettiğimiz üzere pek açık bilgiler edinmemekteyiz. Bu çalışmamızda Uşur-şa-İstar arşivinden⁶ iki belge ile tüccarların mallarına saray tarafından el konulması durumunu ele alarak mevcut meseleye ışık tutmaya çalışacağız. Bunun yanında Anadolu'da yetkili biri olduğu anlaşılan Uşunalam adında saray memurunu tanıtacağız.

Kt n/k 1490

Şū-Bēlum, dört Asurlu tüccara yazmış olduğu mektubunda, altın hakkında bilgi verdikten sonra, gümüş meselesinde işlerin gecikmesi nedeninin saray olduğunu ve kendisini 10 gün beklettikleri gibi hile yapıp, eşyalarını yoldan geri çevirdiklerini ve bundan dolayı da kendisinin mesul sayılmamasını bildirmektedir.

³ Larsen, 2010: 68-69.

⁴ Asurlu tüccarlar aralarındaki uyuşmazlıkları bazı şehirlerde kendi kurmuş oldukları (Bit kārūm ya da Bit wabrim) ticari müesseselerde çözüyorlardı. Bu davalar eğer söz konusu şehirlerde halledilmez ise, bu defa Anadolu'daki kurumların başı olan Kaniş kārūmu'na gönderiliyor ve orada çözüme kavuşturuluyordu. Şayet Kaniş kārūmu'da çözemez ise, dava Asur'da bulunan şehir meclisinde (Bit Alim) karara bağlanıyor ve bu karar mühürlenerek *rābişum*'lar (avukat) aracılığıyla Anadolu'ya gönderiliyordu (Bkz. Şahin, 2002: 81; Donbaz, 2010: 104).

⁵ 1987'de Apum (Tel Leilan)'da ele geçen belge çok kırık olduğundan dolayı pek az bilgi edinmekteyiz. Diğer iki antlaşma metni 2000 yılı Kültepe kazılarında karum'un Ib tabakasında bulunmuştur. Bu iki metin Asurlular ile Anadolular arasındaki ilişkileri aydınlatması ve özellikle eski Anadolu ticaret hukukunun temel kaynakları olmaları açısından önemlidir (Bkz. Günbattı, 2010: 70).

⁶ Limmum listelerine göre MÖ 1895-1859 yılları arasında Anadolu'da ticari faaliyetlerde bulunan Usur-şa-iştar şüphesiz zengin ve nüfuzlu bir tüccardı. Kendisi ve firması Anadolu'da çok sayıdaki ticaret merkezlerinde yoğun olarak ticarete iştirak etmişti. Sahip olduğu Kt n/k arşivi, 1962 yılı Kültepe kazısında ele geçmiş iki bini aşkın tablettten oluşmaktadır. Tabletler üzerinde şimdiye kadar özellikle yerli bilim insanlarınca pek çok araştırma yapılmıştır (Bkz. Çeçen – Gökçek, 2015: 189-201).

- a-na A-šur-be-el-a-wa-tim*
A-šur-i-mi-ti A-šur-ta-ak-lá-<ku>
ù I-na-a qí-bi-ma
um-ma Šu-Be-lúm-ma 8 ma-na 4 GÍN <KÛ.BABBAR>
 5 *ù 3 1/3 GÍN KÛ.GI A-sú-a*
ub-la-ku-nu-ti 17 ma-na KÛ.BABBAR
ù 1/3 ma-na 7 GÍN KÛ.GI
ku-nu-ki-a Sú-en₆-pí-lá-ah
na-áš-a-ku-nu-ti <a>-ba-ú-a
 10 *be-lu-<ú>-a a-tù-nu a-šu-mi*
ša KÛ.BABBAR a-dí u₄-mì-im
a-nim la ú-šé-bi-<lu>-nim
É.GAL^{lúm} i-na Tù-ùh-pí-a
ik-la-a-ni-ma 10 u₄-me
 15 *ú-ša-as-hi-ra-ni*
 A.k. *i-na Wa-ah-šu-ša-na*
a-li-kam-ma É.GAL^{lúm}
 A.y. *ni-ki-iš-tám iš-ku-ma*
ú-nu-ti iš-tù ha-ra-nim
 20 *ú-ta-e-ru-nim-ma*
a-na Ša-la-tù-ar
ni-tù-wa^l a-na ša-am-ší
ša a-na Bu-ru-uš-ha-tim
ú-šú-ni Sú-en₆-pí-lá-ah
 25 *aṭ-ru-dam e-ra-áb-ma*
5 u₄-me ú-lá a-bi-at
a-ta-bi-a-am
a-ta-la-kam šu-ma
AN.NA^{ki} e-ra-ba-am
 30 *AN.NA^{ki} Sú-en₆-pí-lá-ah*
dí-na-ma lu-ub-lam
i-na ha-ra-nim
li-im-hu-ra-ni
 Ü.k. *a-ba-ú-a be-lu-ú-a a-tù-[nu]*
 35 *a-na <ša> šál-ṭim*
 S.k. *lá ta-ša-kà-na-ni*

- 1-5) Aššur-bēl-awātim, Aššur-imittī, Aššur-taklāku ve İnā'ya söyle; Šū-Bēlum şöyle diyor: 8 mana 4 šeşel (gümüşü) ve 3 1/3 şeşel altını, Azua
- 6-10) size getirdi. Benim mührümü taşıyan, 17 mana gümüşü ve 1/3 mana 7 şeşel altını, Sū'en-pilah size taşımaktadır. Lütfen, rica ediyorum!
- 11-12) Gümüş meselesine gelince; bu güne kadar bana göndermediler.
- 13-15) Saray, Tuḫpia'da beni alıkoydu ve 10 gün bekletti.
- 16-18) Wahšuşana'dan buraya geldim ve saray hile yaptı ve
- 19-20) benim eşyayı yoldan buraya geri çevirdi.
- 21-25) Ben Šalatuwar'a danıştım. Puruštattum'a çıktığı günde, Sū'en-pilah'ı buraya sevk ettim. Geleceğim ve
- 26-29) 5 gün gecelemeden kalkıp geleceğim. Eğer benim kalayım oraya girecek olursa, 30-31) kalayımı Sū'en-pilah'a veriniz ki, bana getirsin.
- 32-36) Yolda beni karşılasınlar. Lütfen, rica ediyorum! Beni mesul durumda bırakmayınız.

St. 18) *nikiltam šakānu* “hile yapmak, aldatmak”. *nikiltum* kelimesinin “hile, hüner, kurnazlık” anlamları için bkz. CAD N₂ s. 220 a. Bu form, şu anki bilgilerimize göre ilk defa burada geçmektedir. Şahıs lehine müsbet bir şekilde *nikiltam epāšu* “şahsi hünere/buluşa göre bir şey yapmak” manasına geldiği halde, ilk defa karşılaşmış olduğumuz *nikiltam šakānu* “bir hile, bir düzen tertip etmek/ortaya atmak” anlamları ile kullanılmaktadır.

St. 35-36) *ana šalṭim šakānu* “mesul veya sorumlu tutmak” anlamına gelmektedir (AHw, s. 1151 a). Bu ifade yeni olarak Kt 83/k 177, 16'da da geçmektedir.

Šu-Bēlum'un Kaniš'e gönderdiği bu mektup, muhtemelen Wahšuşana ile Puruštattum arasında olduğunu bildiğimiz Šalatuwar'dan yazılmıştır. Metinden, Šu-Bēlum, Kaniš-Tuḫpia-Wahšuşana-Šalatuwar-Puruštattum hattında ticari faaliyette bulunduğu, Tuḫpia topraklarında ilgili firmanın kervan ticaretine saray tarafından engel konulduğu ve Šu-Bēlum'un da 10 gün sarayda bekletildiği anlaşılmaktadır. Šu-Bēlum'a göre bunun nedeni sarayın kendilerine hile yapması ile ilgilidir. Genel olarak yayınlanmış metinlerden sarayın mallara el konulması veya kervan ticaretinin engellenmesinin nedenlerini bilmiyoruz. Fakat bu metinde sarayın Asurlulara bir kumpas kurdukları veya bir başka ifadeyle Asurlu bir tüccarın saray tarafından aldatıldığına şahit omaktayız. Ancak tüccarın bahsettiği hileden kastın ne olduğu tam anlaşılamamaktadır. Bu durum muhtemelen ticari malların sayımı veya ölçümü ile ilgili olmalıdır.

kt n/k 1318

Uşanalam adında yerli bir beyin, Asurlu şahısların yaptığı bazı işler hakkında araştırma yapmak istediği ve Asurlu muhatapların, kārūm'dan çekindiklerinden dolayı araştırmaya izin vermedikleri ve bunun neticesi olarak yerli beyin onlara ait malları, el koyarak sarayına götürdüğü ve kilerde mühürlediği konu edilmektedir.

a-na En-na-Sú-en₆
Ú-şú-ur-ša-Íštar ù
Í-dí-ku-bi₄-im qí-bi₄-ma
um-ma Ú-sú-pì-iš-ku-um
 5 *ù Í-ku-pì-a-ma a-na-kam*
a na-du-dí-im a-dí
kà-ri-im ni-ip-lá-ah-ma
lá nu-šé-er-ma lá ú-na-dí-du-ma
e-mu-qá-tám e-pu-uš-ni-a-tí
 10 *ú-nu²-ut-ni a-na*
É.GAL^{lim}-šu ú-šé-li-ma
i hu-ur-ší-im ik-ta-na-ak
ší-na ra-dí-e-šu
a-şé-er U-ša-na-lim
 15 *2^{ší-na} i-na ba-ri-ni*
a-şé-er kà-ri-im
 A.y. *ni-iš-ta-pá-ar*
um-ma šu-ut-ma
šu-ma Ú-ša-na-lu-um
 20 *iq-té-bi₄ um-ma šu-ut-ma*
kí²-ma na-da-a-at
ba-lá-at na-du-dí-i
ú-ša-ar-ku-nu
a-na En-na-Sú-en₆
 25 *ú Ú-şú-ur-ša-Íštar*
qí-bi-ma 20 ma-na KÛ.BABBAR
ša A-hu-wa-qar na-áš-a-ku-nu-tí

1-5) Ennam-Sū'en, Uşur-ša-Íštar ve İdin-Kubum'a söyle, Usupiškum ve İküppia şöyle diyorlar: Burada,

6-9) kārūm'dan çekindiğimizden dolayı araştırılmaya izin vermedik ve onlar araştırma yapmadılar. O bize zorbaca muamele etti.

- 10-12) Bizim ticari malımızı sarayına çıkarttı ve depoda mühürledi.
 13-17) Onun iki rehberini Uşanalum'a; içimizden iki kişiyi de kârüm'a gönderdik/göndermiş bulunuyoruz.
 18-23) O şöyle dedi: Eğer Uşanalum şöyle derse; Her şey depolanmış (eşya depolandığına göre), araştırma yapmaksızın sizi serbest bırakacağım.
 24-27) Ennam-Sü'en ve Uşur-ša-İstar'a şöyle söyleyin: Ahuwaqar'a ait 20 mana gümüş size gönderilmektedir.

St. 6) Eski Asur Devri belgelerinde “nuddudu” kelimesi “araştırma” anlamına gelmektedir. Bu kelime diğer devirlerde “tumar etmek, dövmek, deriyi işleyip kullanılır hale getirmek” anlamlarında kullanılmaktadır (bkz. CAD N, s. 41 a, 309). ana naddudim: Araştırılmak için anlamındadır. nadādu fiili, IV. kalıptaki mastar halidir.

St. 9) “emūqāttam epāšu” tabiri “zorbaca muamele etmek, zalimce davranmak” manalarına gelmektedir (CAD K, s. 137 a-b).

St. 22) “balat naddūdim” (araştırmanın sağlıklı yürütülmesi), “baltum” un manası için (bkz. CAD B, s. 66 b.).

Uşanalam: Kültepe tabletlerinde daha önce karşılaştığımız bu şahıs ile ilgili olarak Larsen kapsamlı bir bilgi sunmuştur. Önemli bir şahsiyet olduğu anlaşılan Uşanalam'ı 1994 senesi Kültepe kazılarında ele geçen Şalim-Aşşur adlı tüccarın arşivinden tanımaktayız.⁷ İlk defa AKT 1, 78'de geçen ve yer adı olarak değerlendirilen fakat sonraki metinlere istinaden bu ismin önemli yetkilerle donatılan bir saray yetkilisi olduğuna dikkat çeken Larsen, ilgili şahsın söz konusu metinde diplomatik meselenin çözümünde kilid rolü oynadığına işaret etmiştir. Yerel krallıklar arasında muhtemel bir çatışmanın ip uçlarını taşıyan bu yazışmada; Asurlu tüccar İli-idi'nin Wahşuşana kralını da ilgilendiren karmaşık bir konu hakkında Puruṣhattum kralıyla müzakereye girdiğini anlatmaktadır. Mektupta, Uşanalam'ın Puruṣhattum ve Wahşuşana kralları ve *rabi sikkitim* denilen yüksek memur ile birlikte yemin etmesi sözkonusudur. Bununla birlikte Şalim-Aşşur'un beraber ticaret yaptıkları bir grup Asurlu tüccara yazdığı Kt 94/k 842 ve Şehir elçileri ile Kaniş'teki meclisin genel kuruluna hitap ettiği 94/k 917 no'lu mektuplardan, Uşanalum'un gerçekten önde gelen kudretli bir şahıs olduğu anlaşılmaktadır. Neredeyse birbiri ile aynı olan belgeler, Puruṣhattum'da bakır ve yün ticaretinden kaynaklanan sıkıntılarla ilgilidir. Gerek bu tabletlerden gerekse diğer arşiv tabletlerinden Uşanalam'ın hatırı sayılır ağırlıklarda yün sattığı görülmektedir. Şalim-Aşşur'un sadece bu iki metinde Uşanalam'a 15 ton yün için yaklaşık 7.5 ton bakır ödemek durumundadır. Belgeler Uşanalam'ın Asurlu tüccar üzerinde yaptırım gücünü göstermesi açısından önemlidir. Öyle ki Uşanalam, Şalim-Aşşur'un mektubuna göre, kendisinin borcu ödemek için zorla ve hatta zincire vurularak Puruṣhattum'a getirilmesini talep etmiştir. Şalim-Aşşur bu ısrarlı

⁷ Larsen, 2010b: 53-57.

durum karşısında Puruṣhattum'a gitmiş ve mektubu oradan yazmıştır. Tüccar, borçlu olduğu yukarıda bahsedilen miktarlarda bakırı ödemesine rağmen Ušanalam'ın tatmin olmadığı ve yetkilinin ödemek zorunda olduğu başka tabletleri ileri sürerek 40 mana gümüşlük ek bir talep ile karşılaştığını ve bundan dolayı da kendisini saray yetkililerine teslim ettiğini haber vermektedir.⁸

Ušanalam'ın *amutum* madeni ile ilgili Ennam-Aššur'un babası Şalim-Aššur'a yazdığı Kt 94/k 1020 no'lu ve bununla ilişkili olan Kt 94/k 1461 no'lu mektuplar ise Ušanalam'ın kariyeri ile ilgili daha belirgin tahminlerde bulunma imkanı vermektedir. 94/k 1461, 16-21'de geçen *mūṣ'um'a söz verdiğin, ama adamın yüreğini soğutmak için biraz bile göndermediğin demire gelince; adamın babaya düşman olduğunu ve babasını yakalamaya gittiğini bilmiyor musun?* şeklindeki ifadeden, Ušanalam'ın Puruṣhattum'da ihracat vergisinden sorumlu, yerel düzeyde en önemli remi makamlardan *mūṣi'um*⁹ mevkiinde olduğu ve Puruṣhattum kralı olan babasına karşı bir isyan çıkardığı şeklinde yorumlanmaktadır. Dolayısıyla Ušanalam'ın yukarıda bahsi olunan AKT I, 78'de Puruṣhattum kralı ve Wahṣuṣana hükümdarıyla birlikte ayrıca zikredilmesi bu görüşü desteklemektedir.¹⁰

Asurlu tüccarlar için gerçekten de sıkıntılı biri olan Ušanalam, burada ele aldığımız metinde de yaptırım gücü yüksek bir şahıs olarak karşımıza çıkmaktadır. Uşur-ša-İstar'a kardeşi İkuppia ve bu aile ile birlikte hareket eden Usupišikum'un yazdığı bu mektupta da, Ušanalam tarafından mallara zorla el koyulduğu ve mühürlenerek saraya kilitlendiği ifade edilmektedir ki bu durum; Koloni Çağı'nın önemli bir ticaret merkezi olan Puruṣhattum'da muhtemelen aynı zamanda bölgesel yün ticaretini yöneten Ušanalam'ın, tüccarlara zorbaca davranan, onların mallarını zorla gasp eden ve ekstra fiyatlarla tüccarları müşkil duruma sokan korkulan bir şahıs olduğunu göstermektedir. Yukarıda ifade edildiği üzere bu şahsın Puruṣhattum'da babasının tahtını almaya çalışan bir prens olması kuvvetli ihtimal olsa da, şimdiki bilgilerimize göre kendisinin makamı ve pozisyonu ile ilgili net bilgiler ortaya koymak mümkün görünmemektedir. Ancak Ušanalam'ın şahıs adı olarak bu metinde iki yerde geçmiş olması ve metinde ismi belirtilmeyen yerli kralın Asurlu tüccarlarla olan problemlerden dolayı Ušanalam'a danışması ve ondan gelecek söyleme göre hareket etmesi, onun Puruṣhattum kralının oğlu olabileceği ile ilgili fikirleri pekiştirmemizi sağlamaktadır.

Metnin son satırlarında geçen Ahuwaqar'a ait olduğu belirtilen 20 mana gümüşün ise ne amaçla kullanılacağı açık değildir. Bu miktarın malların serbest bırakılması için Ušanalam'ın ayrıca talep ettiği bir ücret olması da ihtimal dahilindedir. Zira Larsen'in işlediği ve kısmen yukarıdaki satırlarda bahsettiğimiz metinlerde benzer bir durumun olduğuna dikkat çekmek isteriz.

Netice itibarıyla Koloni Çağı'nda yerel sarayların yapılan antlaşmaların dışına çıkarak Asurlu tüccarların mallarına zaman zaman el koyabildikleri veya onların zorla getirilerek hesaba çekildikleri ve ekstra ödemelerin talep edildiğini

⁸ Larsen, 2010a: 55-56; Larsen, 2010b: 185-187.

⁹ İlgili makam için bkz. Günbattı, 2005: 766.

¹⁰ Larsen, 2010b: 54.

ve bunun üzerine Asurlu tüccarların bu tür meselelerin çözümü için kendi kuruluşlarına veya Asur şehir meclisine başvurduklarına şahit oluyoruz.

Yerel sarayların ticaretin akışını bozabilecek bu tür baskıların nedenlerini belge yetersizliğinden dolayı tam olarak açıklamak mümkün değildir. Bu tür anlaşmazlıklar vergi ve diğer ödemelerden kurtulmak için tüccarların başvurduğu kaçakçılık-rüşvet gibi yöntemlerden kaynaklanabileceği gibi sarayın kolluk kuvvetlerinden veya bizzat saray ve saray yetkililerinden de kaynaklanacağı muhakkaktır. Özellikle savaş veya isyan durumlarında ihtiyaç bulunan savaş-araç ve gereçlerin temini hususunda kalay ve bakır gibi madenlere saray tarafından el koyulması önemli bir ihtimaldir. Fakat burada verdiğimiz Uşanalam örneği daha çok münferit bir olay olarak görülmektedir.

Kaynakça

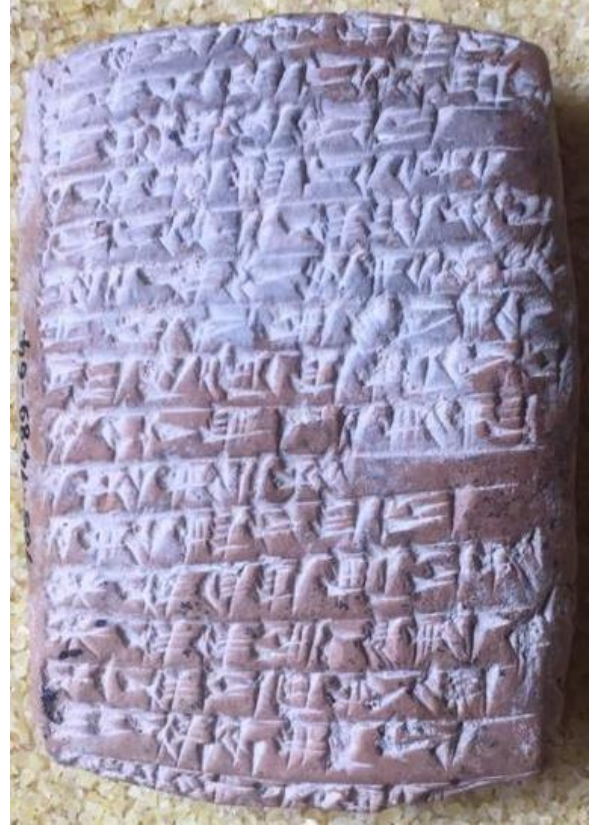
- BİLGİÇ, E., 1947. “Çivi yazılı Hukuki-İktisadi Kaynaklar, Mahiyet ve Muhtevaları”, *Belleten* C. 11, S. 44, Ankara, ss. 571-602.
- ÇEÇEN, S. - GÖKÇEK L.G., 2015. “Asur Ticaret Kolonileri Dönemi Tüccarlarından Uşur-şa-İstar'ın Saray ve Kurumlar ile Yazışmalarından Bazı Örnekler”, *Cappadocia Journal of History and Social Sciences*, 4, ss. 189-201.
- DONBAZ, V., 2010. “Yüksek Makamlar Tarafından Onaylanan İqqâte Belgeleri Rubā'um “Prens ve Rabi Simmiltim “Merdiven Büyüğü””, *Anadolu'nun Önsözü Kültepe-Kaniş Karumu Asurlular İstanbul'da*, İstanbul, ss. 104-109.
- GÜNBAĞI, C., 2005. “Kültepe'de Bulunmuş İki Antlaşma Metni”, *Belleten* C. LXIX, Aralık 2005, S. 256, ss. 759-784.
- GÜNBAĞI, C., 2008. “An Eponym List (KEL G) from Kültepe”, *AoF* 35/1, ss. 103-132.
- GÜNBAĞI, C., 2010. Anadolu'da Yapılan İlk Antlaşmalar, *Anadolu'nun Önsözü Kültepe-Kaniş Karumu Asurlular İstanbul'da*, İstanbul, ss. 70-73.
- LARSEN, M. T., 2010a. Koloni Sisteminin yönetimi, *Anadolu'nun Önsözü Kültepe-Kaniş Karumu Asurlular İstanbul'da*, İstanbul, s. 64-69.
- LARSEN, M. T., 2010b. *Kültepe Tabletleri VIa*, Ankara.
- ÖZGÜÇ, T., 2005. *Kültepe Kaniş/Neša*, İstanbul.
- ŞAHİN, H. A., 2002. “Koloni çağı'nda MÖ 2000-1750) Anadolu'da Bulunan Asurlu Görevliler”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 1, S. 12, ss. 69-88.
- VEENHOF, K. R., 2003. *The Old Assyrian List of Year Eponyms From Karum Kanish and Its Chronological Implications*, Ankara.
- VEENHOF, K. R., 2010a. “Eski Asur Kronolojisi ve Kaniş”, *Anadolu'nun Önsözü Kültepe-Kaniş Karumu Asurlular İstanbul'da*, İstanbul, ss. 30-39.
- VEENHOF, K. R., 2010b. “Eski Asur Kara Ticaretinin Yapısı”, *Anadolu'nun Önsözü Kültepe-Kaniş Karumu Asurlular İstanbul'da*, İstanbul, ss. 56-63.

Ekler

Kt. n/k 1490

Ön Yüz

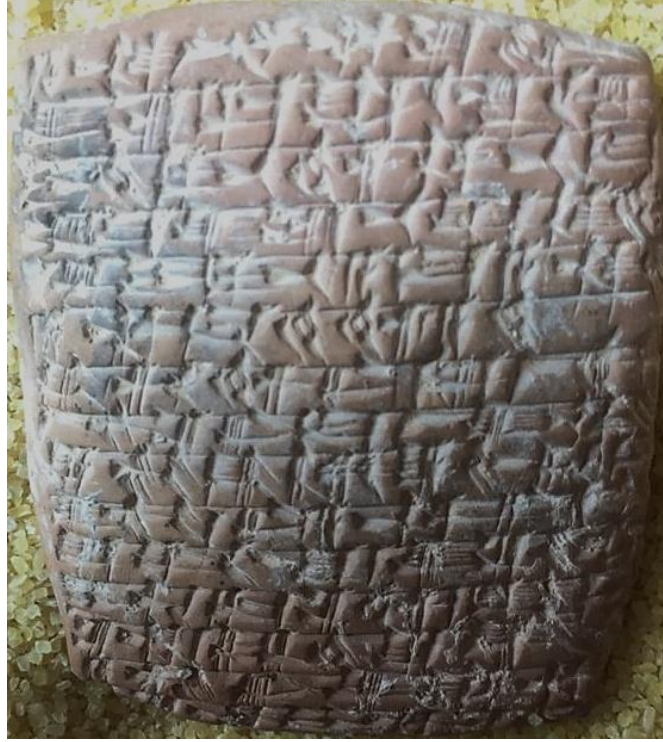
Arka Yüz

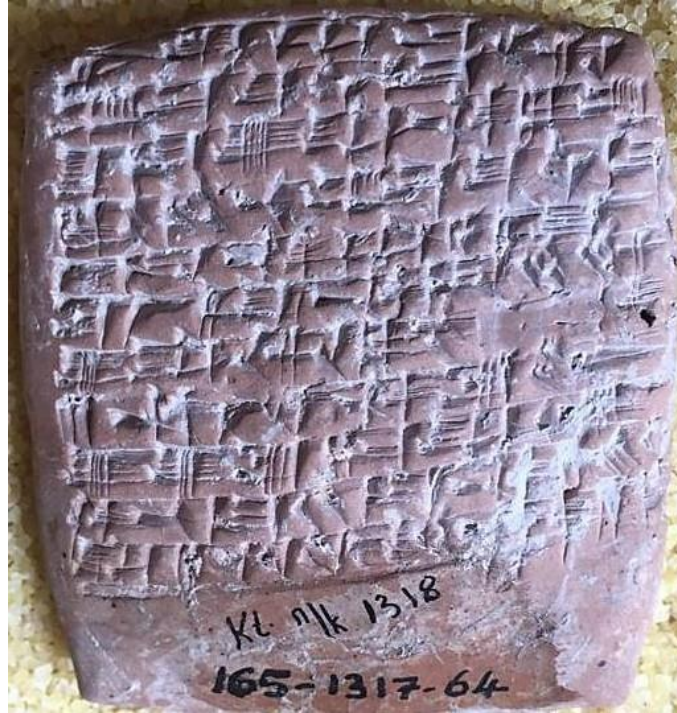
Sol Kenar

Kt. n/k 1318

Ön Yüz

Arka Yüz